

Stany graniczne

Tomasz Armada, Zuzanna Hertzberg, Uładzimir
Hramovich, Ania Nowak, Zofia Nierodzińska,
Lesia Pcholka, Archiwum VEHA, Władysław Strzemiński

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 61. Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2026 r. (fragment)

Dossier projektu wystawy „Stany graniczne“

Osoba kuratorska: **XYZ11**

Osoby artystyczne (alfabetycznie): **Tomasz Armada,
Zuzanna Hertzberg, Uladzimir Hramovich,
Ania Nowak, Lesia Pcholka | archiwum VEHA,
Władysław Strzemiński**

Aranżacja przestrzeni: **Raman Tratsiuk**

Identyfikacja wizualna: **HUNCWOT**

Osoby performujące: open call

Dossier of the exhibition project ‘Borderlands’

Curator: XYZ11

Artists (alphabetically): Tomasz Armada, Zuzanna Hertzberg, Uladzimir Hramovich, Ania Nowak, Lesia Pcholka | VEHA archive, Władysław Strzemiński

Space design: Raman Tratsiuk

Visual identification: HUNCWOT

Performers: open call

Wystawa i wydarzenia: „**Stany graniczne**“

Widok Pawilonu Polskiego, front

Pośrodku płaska rzeźba ze sklejki pomalowanej na czarno autorstwa **Uladzimira Hramovicha**, praca z cyklu „W cieniu niewbudowanych pomników“, 2023 - teraz. Po lewej i prawej żywe osoby, perfromerzy_ki w strojach zaprojektowanych przez **Tomasza Armadę** (kolory i krój mundurów jest przypadkowy, kostiumy zostaną zaprojektowane po uzyskaniu środków na relizację wystawy); choreografia: **Ania Nowak**

Exhibition and events: ‘Borderlands’

View of the Polish Pavilion, front. The flat sculpture in black-painted plywood by Uladimir Hramovich, a work from the series ‘In the Shadow of the Unbuilt Monuments’, 2023 - present. To the left and right, living people, performers in outfits designed by Tomasz Armada (the colours and style of the uniforms is unintentional, the costumes will be designed after the funds for the relization of the exhibition have been obtained); choreography: Ania Nowak

Władysław Strzemiński, rysunek z cyklu „Zachodnia Białoruś“, 1939, w zbiorach Muzeum Sztuki w Łodzi

Władysław Strzemiński, drawing from the series ‘Western Belarus’, 1939, in the collection of the Museum of Art in Łódź

Inspiracja do powstania pomnika autorstwa **Uladzimira Hramovicha**, makiety pomników w przestrzeni publicznej, ZSRR, ok. 1950

Inspiration for the monument by **Uladimir Hramovich**, models of monuments in public spaces, USSR, ca. 1950

Wnętrze Pawilonu Polskiego

Na wizualizacji przykładowa aranżacja przestrzeni „backstage“, zostanie zaprojektowana we współpracy z **Ramanem Tratsiukiem** po otrzymaniu środków na realizację projektu. Pomiedzy przedmiotami codziennego użytku, przeznaczonymi do odpoczynku i służącymi jako garderoba dla performerów_ek wyeksponowane zostały prace artystyczne:

1. Wydruk dywanowy na ścianie ze zdjęcia **archiwum VEHA**, cykl „Ruiny Białorusi“, **Lesia Pcholka**
2. Sztandary z wizerunkami białorusko-żydowskich heroin walczących z faszyzmem, **Zuzanna Hertzberg**
3. Rysunki z cyklu „Zachodnia Białoruś“, **Władysław Strzemiński**

Interior of the Polish Pavilion

The visualisation shows an example of the arrangement of the ‘backstage’ space, to be designed in collaboration with Raman Tratsiuk after receiving funds for the project. Between everyday objects, intended for resting and serving as changing room for performers the art works are exhibited:

1. Carpet printing on the wall from the VEHA archive, series ‘Ruins of Belarus’, Lesia Pcholka
2. Banners with images of Belarusian-Jewish heroines fighting against fascism, Zuzanna Hertzberg
3. Drawings from the series “Western Belarus”, Władysław Strzemiński

Lesia Pcholka „Ruiny Białorusi“, archiwum VEHA

Zuzanna Hertzberg “ZA-CZYN!”, 2021

“Stany graniczne”

Koncepcja wystawy opiera się, tak jak sama architektura Pawilonu Polskiego zaprojektowanego w latach 30-tych ubiegłego wieku, na dostrzeganiu śladów historii we współczesności. Projekt wystawy i wydarzeń performatywnych kontynuuje wątek badań rozpoczętych przez białoruskiego artystę mieszkającego od czasu rewolucji 2020 w Polsce, **Uladzimira Hramovicha**. Hramovich w swojej pracy pt. “W cieniu niewybudowanych pomników” zwraca uwagę na wydarzenie, które miało miejsce w 1940 roku w Mińsku, a mianowicie wystawę projektów pomników nadesłanych na konkurs upamiętniający “wyzwolenie Zachodniej Białorusi”, czyli przyłączenie wschodniej części Polski do Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (BSRR). Pomnik nigdy nie został zrealizowany, historia była szybsza niż decyzje jury.

W tym samym czasie, w latach 1939-49, słynna awangardowa para: **Władysław Strzemiński** i **Katarzyna Kobro** schronili się w Białorusi uciekając przed wojną. Strzemiński stworzył wtedy cykl rysunków “Zachodnia Białoruś” i “Deportacje”, które aktualnie znajdują się w zbiorach Muzeum Sztuki w Łodzi. Prace odnoszą się do traumy wojennej, niechętnie upamiętnianej przez władzę zarówno kiedyś, jak i dziś.

Region Podlasia i granica polsko-białoruska zawsze były obszarami, na których rozgrywała się historia, nie inaczej jest dziś. Pozostają miejscami naznaczonymi konfliktem i przemocą, w których jednocześnie formuje się obywatelski opór. Wystawa i wydarzenia “**Stany graniczne**” ma na celu odniesienie się do tej złożonej historii regionu, jego wielokulturowego charakteru, konkurujących ze sobą idei narodowych oraz podziałów jakie za sobą niosą. Wystawą przyglądamy się historii, aby móc wyobrazić sobie alternatywy dla współczesności.

Pawilon zostaje podzielony na dwie części, zewnętrzną nazwaną “**sceną**” oraz wewnętrzną, “**backstage**”. Pawilon staje się przestrzenią reprezentacji, na którego scenie (fasada) rozgrywa się wydarzenie. W samym centrum stoi monumentalna makieta wykonana ze sklejki pomalowanej na czarno. Makieta wzorowana jest na socjalistycznych pomnikach herosów. **Hramovich** korzysta z tego podobieństwa, aby dokonać subwersji: w miejscu wielkiej męskiej postaci np. pisarza czy robotnika, stawia figurę z rysunku **Strzemińskiego**, postać naznaczoną brakiem, o nieokreślonych kształtach, osobę w ruchu, której tożsamość jest dopiero kształtowana; miotaną wydarzeniami historycznymi, na które nie ma wpływu. Jest pomnikiem, który do tej pory jeszcze nie powstał, pomnikiem osoby uchodźczej, dywersantki,

uciekiniera politycznego, innej. Obok postaci z pomnika, przypominającej raczej raczej cień niż historię wykutą w kamieniu, znajdują się żywi ludzie, osoby performujące o nieokreślonej narodowości. Performerzy_ki ubrane się w stroje przypominające mundury; kostiumy zaprojektowane zostaną przez **Tomasza Armadę**. Osoby stoją na warcie lub odpoczywają, co godzinę odbywa się choreograficzna zmiana warty. Choreografia zostanie wyreżyserowana przez **Anię Nowak**, a performerzy_ki zaproszone do udziału w wyniku open call. Performance odbywa się w trybie ciągłym, przez cały czas trwania biennale.

W środku pawilonu, do którego wejścia strzeże i utrudnia postać z pomnika, znajduje się **“backstage”**, przestrzeń pomiędzy tą instytucjonalną a prywatną, przebieralnia dla osób performujących. W tej przestrzeni roztaczającej atmosferę luzu i odpoczynku, ale też niejakiego chaosu, obok strojów i innych rekwizytów, wyeksponowane są dzieła sztuki, jak wspomniane powyżej rysunki **Strzemińskiego**, ale też sztandary **Zuzanny Hertzberg** upamiętniające białorusko-żydowskie heroniki i anarchistki walczące z faszyzmem, czy też **archiwum VEHA** białorusko-polskiej artystki **Lesi Pcholki**. Przestrzeń pawilonu zaprojektowana zostanie wspólnie z **Ramanem Tratsiukiem**, artystą i aranżerem wystaw białoruskiego pochodzenia, od lat mieszkającym w Polsce.

Wystawa jest połączeniem tego, co publiczne: narodowe, globalne, heroiczne, konkursowe, z tym, co prywatne: krytyczne, zabawne, wrażliwe, naznaczone traumą. Jest komentarzem do idei wielkich wystaw sztuki odbywających się w cieniu kształtującej się równolegle, w innych miejscach świata globalnych historii. W centrum wydarzeń stoi widmowy pomnik osoby w ruchu odwróconej plecami do narodowego pawilonu, patrzącej wstecz na wydarzającą się przed jej oczami współczesność.

‘Borderlands’

The exhibition’s concept, like the 1930s architecture of the Polish Pavilion, is based on recognising traces of history in the present day. The exhibition’s design and performative events build upon the research initiated by Belarusian artist Uladzimir Hramovich, who has resided in Poland since the 2020 revolution. In his work ‘In the Shadow of the Unbuilt Monuments’, Hramovich sheds light on an event that occurred in Minsk in 1940: an exhibition showcasing proposals for a competition commemorating the ‘liberation of

Western Belarus', which effectively meant the annexation of eastern Poland to the Belarusian Soviet Socialist Republic (BSSR). The monument was never built, as events in history moved faster than the jury could decide.

Meanwhile, between 1939 and 1949, the renowned avant-garde artists Władysław Strzemiński and Katarzyna Kobro sought refuge in Belarus to escape the war. Strzemiński created a series of drawings entitled 'Western Belarus' and 'Deportations', which are currently in the collection of the Museum of Art in Łódź. These works address the trauma of war, a subject that has been and continues to be avoided by the authorities, both past and present.

The Podlasie region and the Polish-Belarusian border have always been areas where history has unfolded, and this remains the case today. They remain places marked by conflict and violence, but also by civic resistance. The 'Borderlands' exhibition and events aim to address the region's complex history, multicultural character, competing national ideas, and resulting divisions. Through the exhibition, we explore history to imagine possible alternatives for the present.

The pavilion is divided into two sections: an outer section called the 'stage' and an inner section called the 'backstage'. The pavilion becomes a space for performances, with events taking place on its stage (the façade). In the centre stands a monumental model made of black-painted plywood. The model is based on socialist monuments to heroes. Harmovich uses this similarity to subvert the original concept: instead of a large male figure, such as a writer or a worker, he places a figure from Strzemiński's drawing. This person is characterised by 'a lack', has undefined shapes; it is a subject in motion, whose identity is still forming. The figure is defined by historical events that are beyond the individual's control. It is a monument that has not yet been created: a monument to a refugee, a saboteur, a political fugitive — an other. Next to this shadow-like figure, there are living people: performers of undefined nationality. The performers wear uniforms designed by Tomasz Armada. They stand guard or rest, and a choreographed changing of the guard takes place every hour. This is directed by Ania Nowak and performers are to be invited to participate through an open call. The performance continues throughout the biennale.

In the inner part of the pavilion, whose entrance is guarded by a figure from the monument and partially obstructed, there is a 'backstage' area. This is

a space between the institutional and private spheres, serving as a dressing room for performers. This space exudes an atmosphere of relaxation and rest, but also a certain chaos. Artworks are displayed alongside costumes and other props, including the aforementioned drawings by Strzemiński, as well as banners by Zuzanna Hertzberg commemorating Belarusian-Jewish heroines and anarchists who fought against fascism. There is also the VEHA archive of Belarusian-Polish artist Lesi Pcholka. The pavilion's design is the result of a collaboration with Raman Tratsiuk, an artist and exhibition designer of Belarusian origin who has lived in Poland for many years.

The exhibition combines what is considered public, such as national, global, heroic and competitive, with private, including critical, funny and sensitive, marked by trauma. It reflects on the notion of grand art exhibitions taking place in the context of global histories that are unfolding simultaneously in less prosperous parts of the world. At the centre of the events stands a shadowy monument of a person on the move with their back turned to the national pavilion looking backwards at the present unfolding before their eyes.